

"Mijn stad Amsterdam is niet meer.
De vrijheid verworpen tot legenden van weleer."

Gijsbrecht van Aemstel

DE NIEUWE GIJSBRECHT

Wat bezielt Amsterdam?

Theaterwandeling naar **de Groene Hemel**

Zondag 11 mei 2025

15.00 uur

Haarlemmerpoort

www.groenehemel.nl
vereniging Nemo

Hoofdpersonen

De Nieuwe Gijsbrecht

Afstammeling van Gijsbrecht van Aemstel die uit zijn voorouderlijk bezit Amstelland en Amsterdam verjaagd werd door de graaf van Holland. De jongste Gijsbrecht komt terug uit zijn ballingschap om Amsterdam te bevrijden van de bezetters en er weer een vrijstad van te maken.

Wolfgerus van Amstel (ca. 1075 - 1131)

Oudst bekende voorouder van Gijsbrecht van Aemstel, door de bisschop van Utrecht aangesteld als schout van Amstelland in Ouderkerk aan de Amstel. Hij was de eerste die zich "Van Aemstel" noemde. Hij stamt uit een oud Fries adelijk geslacht verwant aan de Friese koning Radboud, gevestigd in Werinon, het huidige Nederhorst den Berg.

Gijsbrecht IV (ca 1230-1303)

De laatste Gijsbrecht die verjaagd werd door de graaf van Holland omdat hij de schuld kreeg van de moord op Floris V. Dit verhaal heeft Vondel bewerkt in zijn toneelstuk Gysbrecht van Aemstel. In 1273 leidde Gijsbrecht een boerenopstand tegen de bisschop van Utrecht, maar die opstand werd neergeslagen voor Floris V die de bisschop te hulp kwam om zelf meer macht te krijgen en Gijsbrecht kwijt te raken.

Drie Nornen

De Nornen zijn de schikgodinnen of lotsgodinnen uit de Noordse mythologie, bekend uit de Edda, die de levensboom Yggdrasil in leven houden door het water van de Urdbron. Ze bepalen het noodlot van de mensen en de goden, voorgesteld als spinnen, weven en doorknippen. Bekend bij de Romeinen als Parcae en bij de Grieken als Moirae.

De Nieuwe Gijsbrecht

Dit verhaal is een parodie op de Gijsbrecht van Vondel, maar met een nieuwe Gijsbrecht die terugkeert uit Polen om zijn stad (opnieuw) te bevrijden. Amsterdam is immers 750 jaar "bezet" door de graven van Holland en hun nakomelingen die de heren Aemstel verjaagd hebben waardoor de vrijplaats Amsterdam verdween. Maar ook de Nieuwe Gijsbrecht wordt door de nieuwe machthebbers in de stad verjaagd naar een niemandsland buiten de Haarlemmerpoort waar hij een nieuwe vrijplaats sticht in de Groene Hemel. Hiermee willen we een alternatieve geschiedenis van Amsterdam presenteren als een geschiedenis van oproer en de stichting van steeds nieuwe vrijplaatsen.

De theaterwandeling heeft net als bij Vondel de vorm van een klassiek drama in 5 bedrijven. Het drama begint met de verdrijving van de Nieuwe Gijsbrecht de stad uit, door de Haarlemmerpoort, als een afgewezen asielzoeker. Daar stuit hij op de 3 Nornen die zijn levenslot bepalen. De 3 Nornen zijn schikgodinnen uit de Germaanse mythologie (Edda) die met water uit de modderpoel van de Urdbron de krachten van de levensboom beschermen en de levensloop kunnen voorspellen.

De Nornen leiden de verwarde Gijsbrecht in 3 dramatische etappen naar zijn toekomst als antwoord op de vragen: Wat bezielt mij? Waar kom ik vandaan? Wat is mijn toekomst? Zijn levenspad leidt naar de oerpoel van de Nornen waar hij door het levenswater uit de poel transformeert in de co-creators van een nieuwe vrijplaats; de Groene Hemel.

Het verhaal van Gijsbrecht is niet alleen een mythe en een 'walkabout' naar de oorsprong van het leven, maar ook een beleving van de zin van creativiteit en spiritualiteit. Daarom worden de toeschouwers automatisch deelnemers in de queeste van Gijsbrecht, en beleven zij spelend in de film ook hun eigen oorsprong en toekomst. Elke scene bestaat uit een recitatie van Gijsbrecht, een lied van de Nornen en een 'tableau vivant' met een afsluitend gedicht als 'rei'.

De film die tijdens de theaterwandeling wordt gemaakt, wordt gedeeld met alle deelnemers.

Locaties

Haarlemmerpoort

Oorspronkelijk de Willemspoort, gebouwd in 1840. Het is in feite de vijfde poort op de kant van Haarlem die voorkomt in de geschiedenis van Amsterdam. De poort staat op de grens tussen het middeleeuwse Amstelland en Kennemerland. Later is dit deel van Kennemerland geannexeerd door Amsterdam voor de westelijke stadsuitbreidingen.

Beeld van Ferdinand Domela Nieuwenhuis (1846 - 1919)

Domela was Nederlands socialistische politicus en later een sociaal-anarchist en antimilitarist. Hij was een van de oprichters van de socialistische beweging in Nederland. Het beeld van Domela werd onthuld op 29 aug. 1931

Waternatuurtuin

Een uniek natuurgebiedje midden in het Westerpark waar het middeleeuwse slotenpatroon van de veenontginningen vanaf de 11e eeuw nog zichtbaar is.

De poel van de Groene Hemel

Het restant van een middeleeuwse veenpoel, waarschijnlijk ontstaan na een dijkdoorbraak. Nemo heeft de poel gedoopt tot verhalenpoel, net als de urdpoel van de nornen, de bron van mythen en verhalen.

De Groene Hemel Oorspronkelijk woonhuis van de 'oertuinman' van de Schooltuinen Bert Ydema, door het stadsdeel in 2008 toegewezen als natuur- en wandelcentrum aan de vereniging Nemo. In 2021 werd de huur opgezegd, maar Nemo kraakte het gebouw en kreeg na bemiddeling van het stadsdeel een huurcontract voor 5 jaar. Nemo heeft het gebouw met de bostuin ontwikkeld als verhalencentrum en buurttuinhuis voor activiteiten met de natuur als inspiratiebron.

Eerste bedrijf – Een nieuw verhaal

GIJSBRECHT

Heb mededogen met mij, en mijn benauwde vesten,
Het hemels gerecht heeft zich ten lange lesten
Onttrokken aan mijn stad en volk,
En mijn geboortegrond gehuld in enen wolk,
Van simplisme, commercie en normaliteit,
Verdwenen is de oude geest van vrijheid,
Van opstand en oproer en eigenzinnigheid,
Neen, de stad is verworden tot een voldongen feit.

Floris en zijn getrouwen verdreven mij met geweld,
Den keerlen god gevierd als enen held.
Doch ik en mijn getrouwen
Vluchtten naar Polen en aldaar bouwden
Wij een vrijplaats voor de verdreven vrije geesten,
Die de stad ontvluchtten als verweesden.
Nu ben ik teruggekeerd en ach heb meelij,
Mijn stad is vervallen tot een brei
Van een inspiratieloos conformisme.
Zeg mij toch, vergis ik me?
Of zijn de vrije geesten der aloude Friezen,
De oproerlingen die voor vrijheid kiezen,
Verdreven naar de randen van de stad,
Waar men hen niet ziet en langzaam vergat.

Nu sta ik voor de Haarlemmerpoort,
Is er dan niemand die mij heeft gehoord?
Mijn stad Amsterdam is niet meer.
De vrijheid verworden tot legenden van weleer.
Zeg mij, o spinsters van het lot,
Waar kan ik heen, tot slot
Van mijn eeuwenoud verhaal?
Wijs mij de weg naar mijn ideaal,
Of laat mij achter bij de Albert Heijn,
Waar ik zwijgzaam en gebroken, vakkenvuller zal
zijn.
Vaarwel mijn Amsterdam van 'n andere heer,
Ik ga, en kom nimmer meer.

NORNEN

*Wij drieën zijn nornen en spinnen het lot
Wij spinnen jouw leven van haver tot gort
Wij zullen jou leiden naar 't modd'rige veen
Naar 't lot en de oerbron, daar gaan wij geen
O Gijsbrecht wees moedig en toch niet bang
Kom ga met ons mee en volg ons gezang
Het is echt jouw lot daar kan jij niet omheen
Dus kom in beweging, op weg naar het veen*

REI

zwerven zal ik, mijn voeten dromen
van eenzame stappen reeds gezet
van verre wegen en het zachte stromen
van een verzwegen melodie, een zoete loftrumpet

ik durf te hopen en mijmer voort
de grimassen grijzen kwaadaardig om mij heen
ander stads gejoel verlaat ik haar poort
en volg mijn voeten, naar het zachte veen

Tweede bedrijf – Begeestering

NORNEN

*De geest van Domela, die is nu voor jou, die is voor jou, die is voor jou, 2x
als alles duister is, geef ons dan jouw lichtend vuur, jouw lichtend vuur, geef jouw lichtend vuur, 2x*

GIJSBRECHT

Ontwaakt, verworpenen der aarde!
Waar is uw eer, uw eigenwaarde?
Vooruitgang en armoede gaan hand in hand,
Laat ons zingen voor de onderkant.
Zij die in slaap zijn gesust door moderniteit,
Dat het leven beter moest maken, oh de naïviteit!
Waar is het geluk, is het leven soms goed?
Neen, wij zijn slaven van de overvloed.

Strijd toch, voor recht, vrijheid en democratie!
Tegen haat, cynisme en sensatie!
Staat op, ontwaakt uit uw gelukzalig dromen,
Uw geest wordt met uw instemming afgenomen.
Staat gij op, tegen de zoete geuren van overvloed,
En treed met geheven hoofd de revolutie tegemoet.

Maar ik kan razen en tieren, het doet geen
mallemoer.
Eens sprak in Jeruzalem een arme boer:
Komt mee, komt mee, op Golgotha is iets schoons te
zien,
Daar wordt een man gekruisigd, een spektakel
bovendien!
Mijn handen zijn dan blank en niet met werk belast,
Ze reken naar ijzer, door ketenen aangetast.
Ik vocht voor de vrijheid van het proletariaat,
Maar zij weten niet hoe vooruitgang hen schaadt.
De arbeider kan het ijzer niet ruiken,
En ik, verlosser, moet ijlings onderduiken.

Geef het volk geen verlosser of predikant,
Zij moet zelf opstaan voor een beter Nederland.
Staat op, staat op, staat op!
Ik ga niet langer voorop,
Neem zelf uw dierbaar vrijheid,
En laat mij, een voetnoot in de tijd.
Al kost mijn verlaten
In stilte menig traan,
Wij blijven democraten,
Trouw aan de rode vaan.

HET VOLK

zingt de Internationale, het bekendste strijdlied van
de arbeidersbeweging, van zowel communisten,
socialisten als anarchisten.

*Ontwaakt! verworpenen der Aarde
Ontwaakt! verdoemd in hong'ren sfeer
Reed'lijk willen stroomt over de Aarde
en die stroom rijst al meer en meer
Sterft, gij oude vormen en gedachten
Slaaf geboor'nen, ontwaakt! ontwaakt!
De wereld steunt op nieuwe krachten
begeerte heeft ons aangeraakt*

*Makkers! ten laatste male
tot de strijd ons geschaard
en de Internationale
zal morgen heersen op Aard' 2x*

REI

kleine woorden kunnen ver dragen
de groten bezwijken onder hun gewicht
de wind kan ze niet verdragen
zij hebben geen evenwicht

de stem van de oude spreekt
over het schone dat misleid
alles wat goud is verbleekt
het kleine woord verstaat de tijd

Derde bedrijf – Bezieling

NORNEN

*Wolfger Wolfger, kom tot leven,
Wolfger, jouw tijd is nu
Kom nu tot ons en kom tot leven,
geef nu ons jouw geest....*

GUSBRECHT

Zie hier mijn voorouder, uit het veen gerezen,
Een veenlijk komt tot leven, maar ik zal niet vrezen.
Geen angst overkomt mijn weerloos hart,
Want deze man, zou men nu zeggen, is verward,
Maar niets is minder waar, want zie toch zonneklaar,
Mijn voorouder was naast veenlijk ook sjacheraar.
Met een lach en een smoes en een goed verstand,
Ontnam hij de bisschop zijn dierbaar Amstelland.

WOLFGER

Welk een armetierig schepsel voor mijn ogen,
Is dit mijn nageslacht, god heb mededogen!
De vrije Friezen verworden tot een slappe zak,
Dit makke wrak bezorgt mij kwelling ende ongemak.

GUSBRECHT

Genade, heer! Laat mij verklaren
Hoe wreed de tijd en hard de jaren
Waren voor deze arme heer,
Die stad en veste verloor uit 't beheer
Van uw edelen lijn van vrije Friezen
En de last draagt van de wrede verliezen
Die mij zijn aangedaan.
Dat alles, heb ik doorstaan.

WOLFGER

Luistert goed gij onnozelaar:
Het verleden is een leugenaar.
Onze lijn is van koninklijk bloede,
Het is de kracht van Radboud die mij voedde.
De koning der Friezen en rebelse geest,
Door Franken en christenen alom gevreesd.
Bijna liet hij zich dopen door de generaals,
Maar hij koos voor zijn voorouders in een heidens
hiernamaals.
Weet nu, Gijsbrecht, wie wij zijn,
Wij hebben geen schip, toch zijn wij kapitein.
Een vrije Fries maalt niet om weelde en overloed,
Een vrije geest, dat is uw erfgoed.

GUSBRECHT

Nu is zijn lichaam in het veen gebleven,
Maar zijn geest heeft hij aan mij gegeven.
Ik zet voort zijn nobel streven,
Om onder Bisschops vlag, toch in vrijheid te leven.
Ik moet verder, mijn reis is nog niet voorbij,
Mijn doel, ik voel het, komt naderbij.
De wereld is een schouwtoneel,
Elk speelt zijn rol en krijgt zijn deel.

REI

van wie is het verleden
wat is eeuwig, wat is kwijt
wie verhoort mijn gebeden
wat gaat verloren in de strijd

verhalen verdraaien en verstikken
in de machteloosheid van taal
wie hoort het zachtjes snikken
van een stervend verhaal

Vierde bedrijf – De bron

NORNEN

*Gijsbrecht kom hier bij de oerbron van de nornen
Jij was niet bang en je hebt je lot gevolgd
Wees welkom hier, wij gaan jou dopen
Met heilig water van onze bron*

NORNEN

Wat drijft je?

GIJSBRECHT

De rebellen, dwarsliggers, oproeikraaiers,
Lanterfanten, nietsnutten en raddraaiers,
Zij zijn mijn muzen en mijn drijfveer
Om mijn vrijplaats te stichten, zonder heer.

NORNEN

Waar kom je vandaan?

GIJSBRECHT

Wolfger en de vrije Friezen zijn mijn bron
Hij die het natte veen ontgon
En de geest gaf aan zijn nazaten
Zal de stad en haar vrijplaatsen nooit verlaten

Wat is mijn toekomst?

NORNEN

Op deze plek bij het levend water
Sticht je een vrijplaats en theater.
Laat de mythische krachten van legenden en verhalen
De stad bezielen en weer doen stralen.

NORNEN

*Laten wij zingen voor deze oerbron
Waar jij een vrijplaats kan stichten,
Voor Amsterdammers met verhalen
En voor ieder met mythes en gedichten*

GIJSBRECHT

Nu buig ik voor de Nornen, ik ben uitverkoren.
Nu weiger ik geenszins uwen raad te horen
En leg ik hier 't harnas af, hier baat geen
tegenweer,
Hier helpt geen zwaard of speer.
De geest van Domela sprak tot mij,
Ach, u weet het, u was erbij!

Hij zei: geef het volk geen verlosser of predikant,
Nu, ik luister en word niemand.
Nemo zal ik zijn, zodat ieder, groot én klein,
Hier kan gedijen in een vrij domein.

Ook Wolfger, mijn voorouder, kwam tot leven,
En heeft mij deze wijze raad gegeven:
Een vrije Fries maalt niet om weelde en overvloed,
Een vrije geest, dat is mijn erfgoed

Welnu, ik schenk mijn vrijheid aan deze
gezegende plek,
En vrijheid verdraagt geen leider, dus... ik vertrek.
U, mijn publiek, neem deze vrijplaats van mij aan,
En zorg ervoor, dat het eeuwig mag bestaan.

Nornen, ik smee het u, neem mij mee.
Neem mij mee naar de bron, ik heb heimwee.
Naar het zachte duister,
Het verblindend gefluister,
Van modder om mij heen,
Vaarwel, mijn vrijplaats, ik ga heen.

Vijfde bedrijf – De toekomst

Wat brengt de toekomst?
Dat is aan u, de geest van Gijsbrecht en...
De Groene Hemel. Doe veel

HET GEHEIM VAN HET WESTERPARK

Kom naar de Groene Hemel!

WELKOM!

Ontdek en proef de groene hemel op aarde!

- de bostuin met de verhalenpoel
- de kruidentuin
- het buurttuinhuys voor ontmoeting, meditatie en workshops
- verhalen over de geschiedenis van het park en de buurt
- het verhaal en film over het 18^e eeuwse lusthof Soelen
- film De Groene Hemel over oertuinman van de Schooltuinen Bert Ydema die hier 40 jaar woonde/werkte

BUURTTUINHUIS VOOR NATUURINSPIRATIE

Het Buurttuinhuys is een buurtcoöperatie voor natuurinspiratie met presentaties en workshops gericht op verhalen, de eeuwenoude geschiedenis van het park tuinieren, gezond eten, meditatie, mindfulness, yoga, klankschaalconcerten, drumcirkels en sjamanisme.

Soelen Theetuin startpunt van wandelingen

In de theetuin (geen horeca, alles is gratis) starten wandelingen door de bostuin, het park, de tuinparken en de buurt en elk weekend begeleide wandelingen in de wijde omgeving

Vrijwilligers, talenten en proevers gezocht!

Je bent van harte welkom om mee te helpen in de kruidentuin, het buurttuinhuys en bij het opzetten van nieuwe activiteiten

De historische Gijsbrecht van Aemstel

De voorouders van Gijsbrecht van Aemstel waren altijd verbonden met het beheer en de verdediging van de noordelijke Vechtstreek en Amstelland, al in de tijd van de voorchristelijke Friese koningen (Radboud) en na de Frankische veroveringen eerst als vazal van de bisschop van Utrecht namens de keizer en later als vazal van de graaf van Holland. Ze zijn zich Heren van Aemstel gaan noemen sinds Woltger van Aemstel (ca 1075-1131) zich in Ouderkerk aan de Amstel vestigde als 'schout' van de bisschop van Utrecht om namens de keizer de veenontginningen in Amstelland te organiseren. Zijn nakomelingen Egbert, Gijsbrecht 1, 2, 3, 4 en Jan I van Aemstel klimmen op tot ministeriaal (formele dienaar) van de bisschop en worden tenslotte tot ridder geslagen. Gijsbrecht 4 (ca 1230-1303) is de beroemdste en de meest tragische Gijsbrecht. Hij verzette zich tegen zijn leenheren, de bisschop en later de graaf van Holland die zich beiden Amstelland wilden toe-eigenen. Hij leidde zelfs in 1273 een boerenopstand, veroverde Utrecht en verdreef de bisschop. Maar de graaf van Holland Floris V hielp de bisschop (om zijn eigen macht te vergroten), versloeg Gijsbrecht en zette hem als straf 5 jaar gevangen. Daarna werd hij in Amstelland vazal van Floris V en verloor al zijn macht. Er was zo veel verzet tegen de graaf dat Floris V op initiatief van Gijsbrecht in 1296 werd ontvoerd en door een tragisch misverstand vermoord. Gijsbrecht kreeg de schuld, raakte Amstelland kwijt en werd verbannen. Zijn zoon Jan I probeerde in 1203 Amsterdam als zijn voorouderlijk bezit te heroveren, maar werd na een paar weken verdreven door de graaf van Holland die Amstelland toevoegde aan zijn graafschap. Dat graafschap zou zich ontwikkelen tot het machtige Holland, wereldwijde handelsnatie en de grootste slavenhandelaar.

De Gijsbrecht van Vondel

Vondel heeft de tijdelijke verovering van Amsterdam door Jan I bewerkt tot zijn drama Gysbreght van Aemstel. Maar hij heeft de geschiedenis veranderd in een klassiek Grieks/Romeins drama waarin Amsterdam een nieuw Troje werd, en Gysbreght werd een Aeneas; maar vervat in een zeer christelijke moraal om de regenten te behagen. Hij plaatste het drama in een Amsterdam van 2 eeuwen later en voegde fictieve karakters en handelingen toe. Maar de essentie bleef overeind: hoe de Heren van Aemstel beroofd werden van hun voorouderlijk bezit en verdreven werden. Dit verlies van de stad wordt door Vondel in het slot van zijn Gijsbrecht prachtig verbeeld: "Verdelgde stad, wij gaan en komen nimmer weer. Vaarwel mijn Amstelland, verwacht een andere heer!"

750 jaar Amsterdam?

In 2025 wordt gevierd dat Amsterdam voor het eerst genoemd werd ("Amestelledamme") in het tolprivilege van Floris V in 1275. Het tolprivilege was een politieke zet van Floris V om de schade van Amsterdam te vergoeden door zijn oorlog tegen Gijsbrecht IV tijdens de boerenopstand. Hij wilde zo zijn invloed op Amsterdam vergroten, omdat hij heel Amstelland en de Vechtstreek bij het graafschap Holland wilde voegen, wat ook na 1296 gelukt is. Dus wat gevierd wordt in 2025 is niet het 750-jarig bestaan van Amsterdam, maar het begin van de bezetting en roof van Amsterdam door Floris V.

Geschiedvervalsing

In alle herdenkingen en teksten ontbreekt de grond waarop de Heren van Aemstel hun rechten op Amstelland en Amsterdam baseerden. Na nieuw onderzoek is gebleken dat de Heren van Aemstel stammen uit oude Friese adel, afkomstig uit Werinon (het huidige Nederhorst den Berg). Ze waren verwant met Wursing de grootvader van de heilige Liudger en waarschijnlijk ook met de Friese koning Radboud. Amstelland was tot de 8 e eeuw met Kennemerland het centrum van het Friese koninkrijk. De familie van Aemstel bezat de Vechtstreek en Amstelland; het noordelijk deel van Nifterlake samen met de familie Van Wulven. De berg Werinon was het centrum met waarschijnlijk een heilige plek of tempel, waar in de 9 e eeuw Liudger een kerk bouwde. Maar de familie van Aemstel bleef altijd de oudste rechten houden op de berg en de kerk. Ook nu nog is de berg te zien met een 14 e eeuwse kerk die in de plaats is gekomen van de 9 e eeuwse kerk. Na de Frankische veroveringen en de dood van Radboud in 719, en later na het verdwijnen van de Noormannen (ca 925) werd de familie van Aemstel ondergeschikt aan de keizer via de bisschop van Utrecht en later de graaf van Holland, resp als schout, ministeriaal en ridder. Tenslotte worden Gijsbrecht en zijn zoon guerrillastrijders, vluchtelingen en slachtoffer van de graaf. De graven van Holland stammen oorspronkelijk van Noormannen-aanvoerders die in de 9 e en 10 e eeuw Holland in hun macht hadden, maar weten zich volledig te ontploffen aan de macht van de Noormannen en later de bisschop en de keizer; en bouwen aan een eigen graafschap, het latere machtige Holland door elk verzet te verslaan, door roof en pure machtspolitiek. De Heren van Aemstel met de oudste rechten in Amstelland en de Vechtstreek, met hun roots in het voorchristelijke Friese verleden, zaten dus ingeklemd en raakten verpletterd door twee koloniale en roofzuchtige heersers; de bisschop namens de Rooms-Duitse Keizer en de oorlogszuchtige graven van Holland. De graven van Holland zouden het spel om de macht (en Amstelland) winnen.

Wat is geschiedenis?

De vraag is: wie bepaalt de geschiedenis? Zijn het de graven en vorsten, stadhouders en regenten die tolprivileges, acten en kronieken volschreven, kerken en kastelen bouwden; waarop de canoni van Amsterdam en in 2025 het 750 jarig jubileumfeest gebaseerd is? Of zijn het de verliezers die verdwenen zijn uit de geschiedenis omdat ze niets dan een mythe hebben achtergelaten, veroverd of verjaagd zijn; de Friese koningen en hun adel, zoals de Heren van Aemstel? Of zijn de naamloze boeren de echte verliezers; West Friezen, Kennemers, Waterlanders die zich ver voor 1275 gevestigd hebben in dit gebied en eeuwenlang een guerrillastrijd voerden tegen de privileges, macht en overheersing van de bisschop, de adel en later de steden. Deze strijd vermengde zich met de invasies van de Noormannen en Geuzen, en zou ook in latere eeuwen steeds in een andere vorm terugkomen als oproer en verzet tegen de heersende klasse van regenten, vorsten en hun priesters/dominees, zoals Wederdopers en beeldenbestormers, Jordaanoproeren en krakers/XR van deze tijd. Opvallend is dat Gijsbrecht in 1273 als enige gekozen heeft voor de kant van de boeren.

De Gijsbrecht in 2025

Dit jaar is het hoog tijd om de geschiedenis recht te zetten en Gijsbrecht eerherstel te geven, dwz zijn oudste rechten op Amstelland en Amsterdam. Daarvoor is een nieuwe mythe nodig, maar gebaseerd op historische gronden en rechten. Daarom komt in 2025 de Nieuwe Gijsbrecht naar Amsterdam. Het verhaal sluit aan bij het einde van het verhaal van Vondel: de vlucht van Gijsbrecht naar Polen na de ondergang van Amsterdam. Daar is een nieuw Werinon ontstaan, een heilige berg (Ramberg in Kopaniec) met oude mythen, voorouder- en natuurkrachten en een vrijplaats waar de herinnering aan het vrije Amstelland en de Vechtstreek levend bleef. Nakomelingen van deze vluchtelingen komen terug naar Amsterdam om de stad opnieuw te bevrijden van de overheersers die de geschiedenis (en dus het heden) bepalen en beheersen; om een nieuwe vrijplaats te stichten. Want de oorsprong van Amsterdam ligt niet in handen van de bisschop van Utrecht, de graaf van Holland, de regenten en hun nakomelingen, maar in de voorouders van Gijsbrecht van Aemstel; de vrije Friezen. Amsterdam was in oorsprong een vrijplaats en is dat in wezen nog steeds!

Nieuwe Gijsbrecht
Vincent Rottier

Drie Nornen
Willy Smit, Margreet Spruyt, Mathilde Andriessen

Wolfgerus van Aemstel
Diederik Verhey

Gids / camera
Machiel Spruijt

Geluid
Sandra Radecka

Teksten
Machiel Spruijt

Liedjes Nornen
Willy Smit, Margreet Spruyt, Mathilde Andriessen

Concept en achtergrondteksten
Peter Spruijt

Productie
Vereniging Nemo

WAT BEZIELT AMSTERDAM?

Co-creator Gijsbrecht brengt wandelspektakel

 BUURTKRANT
 "Staatskrant"
 mei 2025

Reliëf uit de Gijsbrecht van Aemstel aan de Vondelbrug door Hildo Krop, 1942

FOTO: ALF VAN BEEM

Op 11 mei vertrekt er om 15 uur een wandelspektakel getiteld *De Nieuwe Gijsbrecht* vanaf de Haarlemmerpoort aan het Haarlemmerplein (Centrum) waarbij het publiek te maken krijgt met een verrassende actualiteit.

De Nieuwe Gijsbrecht, een initiatief van natuurcentrum Nemo Westerpark, heeft net als in het oorspronkelijke toneelstuk van Joost van den Vondel uit 1637 de vorm van een klassiek drama in vijf bedrijven. Vondel heeft de tijdelijke verovering van Amsterdam door Jan I in 1304 bewerkt tot zijn *Gijsbrecht van Aemstel*, maar veranderde de geschiedenis in een klassiek Grieks/Romeins drama waarin Amsterdam een nieuw Troje werd, en Gijsbrecht de Trojaanse held Aeneas, vervat in een zeer christelijke moraal om de regenten te behagen. Hij plaatste het verhaal twee eeuwen later en voegde fictieve karakters en handelingen toe. De essentie bleef overeind: hoe de Heeren van Aemstel beroofd en verdreven werden.

De versie die op 11 mei wordt opgevoerd begint met de verdrijving van een afgewezen asielzoeker door de Haarlemmerpoort de stad

uit. Daar stuit hij op de drie Nomen, schikgodinnen uit de Germaanse mythologie, die met water uit de modderpoel van de Urdbron de krachten van de levensboom beschermen en een levensloop kunnen voorspellen. De verwarde Gijsbrecht, gespeeld door kunsthistoricus en Nemo-bestuurslid Vincent Rottier, wordt middels drie vragen naar zijn lot geleid: Wat bezielt mij? Waar kom ik vandaan? Wat is mijn toekomst? Door het levenswater uit de oerpoel transformeert hij in de co-creator van een nieuwe vrijplaats: *De Groene Hemel*.

Het spektakel is naast een totaaltheaterwandeling ook een demonstratie met directe filmregistratie. Regisseur Machiel Spruijt: 'Het publiek speelt mee in de film en wordt deel van het verhaal. Zo krijgt het verhaal een verrassende actualiteit. Het evenement sluit aan bij de 750 jaar-evenementen in de stad, maar voegt een dimensie toe, die in de bestaande festiviteiten ontbreekt. Er wordt gevierd dat Amestelledamme voor het eerst genoemd werd in het tolprivilege van Floris V in 1275. Dat was een politieke zet van hem om de schade te vergoeden door zijn oorlog tegen Gijsbrecht tijdens

de boerenopstand. Hij wilde zo heel Amstelland en Vechtstreek bij het graafschap Holland voegen, wat ook na 1296 gelukt is. Dus wat gevierd wordt in 2025 is niet het 750-jarig bestaan, maar het begin van de bezetting en roof van Amsterdam. In alle herdenkingen en teksten ontbreekt de grond waarop de Heeren van Aemstel hun rechten op Amstelland en Amsterdam baseerden. Na nieuw onderzoek is gebleken dat die Heeren stammen uit oude Friese adel, afkomstig uit Werinon, het huidige Nederhorst den Berg. Meedoen is dus niet vrijblijvend, niet alleen als protest, maar het publiek richt samen met Gijsbrecht daadwerkelijk een nieuwe vrijplaats op: *De Groene Hemel* van Nemo Westerpark, de proeftuin en groene oase waar de finale van het spektakel plaatsvindt.'

Amsterdam was van oorsprong een vrijplaats met vrije geesten en is dat in wezen nog steeds! Geef je op om je vrijheid te heroveren en die Canon van Mokum te kraken via voetpaden@gmail.com.

De Nieuwe Gijsbrecht, vertrek
 Haarlemmerpoort,
 Haarlemmerplein (Centrum),
 zondag 11 mei, 15 uur